

Sözcükten İmgeye: Edebiyat ve Görsellik

Hanife ÜNVER^a

^a Bağımsız Araştırmacı, Bilecik, Türkiye, hanifeunver0@gmail.com

Önerilen Atıf / Suggested Citation

ÜNVER, H. (2026). Sözcükten İmgeye: Edebiyat ve Görsellik. *Cedid*, 1, 72-74.

Tanıtılan Eser / Reviewed Work

Haluk Öner

İmgenin Belleği: Edebiyat ve Resim

İstanbul: Vapur Yayınları, 2026.

154 sayfa. ISBN: 9786259332918

Edebiyat, diğer sanat dallarıyla karşılıklı etkileşim içinde gelişen ve bu etkileşim sayesinde ifade olanaklarını genişleten bir sanat alanıdır. Bu disiplinlerarası etkileşim bağlamında edebiyatın resim sanatıyla kurduğu ilişki ayrı bir önem arz etmektedir. Edebî metinlerde yer alan betimlemeler; renk, ışık, mekân ve perspektif unsurlarını dil aracılığıyla yeniden üretir. Böylece okurun zihninde görsel bir tasarım oluşturur. Bu yönüyle edebiyat, sözcükler aracılığıyla bir tür “zihinsel resim” inşa ederken resim sanatı da benzer biçimde duygu ve düşünceleri görsel imgeler yoluyla ifade eder. Dolayısıyla her iki sanat dalı, farklı araçlara sahip olmakla birlikte, estetik temsil ve anlam üretimi noktasında ortak bir zeminde buluşmaktadır.

Türkiye’de edebiyat ile diğer sanatlar arasındaki ilişkinin kuramsal ve eleştirel düzlemde ele alınmasında pek çok araştırmacının katkısı olmuştur. Bu bağlamda Burcu Pelvanoğlu, Kaya Özsezgin, Jale Parla, Metin Kayahan Özgül, Sezer Tansuğ, Metin And, Hatice Buğra Bilen, İnci Aydın Çolak, Özgür Taburoğlu ve Seyhan Can gibi isimler disiplinlerarası yaklaşımlarıyla edebiyat ve sanat ilişkisini farklı açılardan incelerler. Bu çalışmalar; edebî metinlerdeki görsellik, imge ve temsil meselelerinin anlaşılmasına katkı sunmuş, özellikle edebiyat ile resim sanatı arasındaki etkileşimin kuramsal çerçevesinin belirginleşmesine zemin hazırlamıştır. Bu birikimin günümüzdeki bir uzantısı olarak Haluk Öner’in geçtiğimiz aylarda Vapur Yayınları tarafından yayımlanan *İmgenin Belleği: Edebiyat ve Resim* adlı eseri dikkat çekmektedir. Öner, bu çalışmasında edebiyat ile resim arasındaki ilişkiyi imge kavramı etrafında ele alır ve iki sanat dalı arasındaki geçişkenliği hem tarihsel hem de estetik boyutlarıyla irdelerek literatüre özgün bir katkı sunar.

Haluk Öner, *İmgenin Belleği: Edebiyat ve Resim* adlı eserinin ön sözünde, resim ile edebiyat arasındaki ilişkiyi ele alma düşüncesinin yalnızca iki sanat dalı arasındaki benzerlik ve ayrımları ortaya koyma isteğinden kaynaklanmadığını belirtir (Öner, 2026). Ayrıca bu yaklaşımın, insanın dünyayı algılama, yorumlama ve belleğinde yapılandırma biçimlerini birlikte değerlendirme gereksinimine dayandığını ifade eder. Bu bağlamda imge ile söz arasındaki ilişkinin, salt estetik bir sorun olmanın ötesine geçerek, insanın kendisiyle ve zamanla kurduğu ilişkinin de bir göstergesi olduğu vurgulanır. Eserin, edebiyat ile resim arasındaki etkileşimi kapsayıcı ve bütünlüklü bir yapı içinde sunma iddiası taşımadığını belirten Öner, ansiklopedik bir döküm oluşturma ya da dar anlamda disiplinler bir uzmanlık incelemesi olma hedefinden bilinçli biçimde uzak durur. Çalışmanın temel amacı; iki sanat alanı arasında doğrusal, tek yönlü veya hiyerarşik bir ilişki kurmaktan ziyade, bu alanların tarihsel süreç boyunca birbirini hangi biçimlerde dönüştürdüğünü görünür hâle getirmektir. Bu yönüyle kitap, yalnızca bir sanat tarihi anlatısı ya da klasik bir edebiyat incelemesi olarak değil; kavramlar, dönemler ve örnekler arasında hareket eden çok katmanlı bir yapıda kurgulanmıştır.

Haluk Öner'in *İmgenin Belleği: Edebiyat ve Resim* başlıklı eseri, "Kavramlar ve Dikkatler", "Temsilin Tarihsel Seyri" ve "Türk Kültüründe İmaj ve Sözün Serüveni" olmak üzere üç ana bölümden oluşur. Çalışmada, resmin Türk kültüründeki seyrine geçilmeden önce kavramsal bir çerçeve tesis edilir. Bu çerçeve içinde temsilin tarihsel dönüşümü sistematik bir biçimde ele alınır.

Öner; eser üzerine gerçekleştirdiği bir söyleşide, çalışmasını kavramsal, olgusal ve pratik olmak üzere üç temel düzlem doğrultusunda yapılandığını belirtir (Koçak Kurt, 2026). Bu bağlamda ilk bölümde, kavramsal düzlemde 'mimesis'ten simülakr tartışmalarına uzanan süreçte temsil kavramının hangi biçimlerde tanımlandığı ve bu tanımların hangi tarihsel kırılma anlarında geçerliliğini yitirdiği çözümlenir. İkinci bölümde olgusal düzlemde, farklı dönemlere ait eserlerin söz konusu kuramsal dönüşümleri nasıl somutlaştırdığı incelenir. Üçüncü bölümde ise uygulamaya yönelik düzlemde, sanatçının üretim süreçleri ile alımlayıcının eseri deneyimleme biçimi arasındaki gerilim tartışmaya açılır. Bu çerçevede Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan Türk kültürel deneyimi de aynı kuramsal perspektif içinde değerlendirilir ve yerel dinamiklerin evrensel tartışmalarla kesişim noktaları analitik bir yaklaşımla ortaya konur. Tanpınar, Edip Cansever, Cemal Süreya, Tevfik Fikret, Sezai Karakoç, Halit Ziya, Ahmet Haşim, Lale Müldür, Latife Tekin, Bilge Karasu, Orhan Veli, Melih Cevdet Anday, Orhan Pamuk gibi sanatçıların estetik anlayışları ve eserleri üzerinden örnekler sunulur.

Eser, okuru pasif bir alımlayıcı konumunda bırakmak yerine düşünsel sürece dâhil eden bir yaklaşım sergiler. Kesin ve kapsamlı iddialar ileri sürmekten bilinçli olarak kaçınması, metni okurla birlikte ilerleyen bir düşünme pratiğine dönüştürür. Bu durum, eleştirel bakış açısının gelişmesine imkân tanırken yeni çalışmaların ortaya çıkmasına da zemin hazırlar. Metinde yer verilen örneklerin görsellerle desteklenmesi, ele alınan meselelerin somutluk kazanmasını sağlar ve aynı zamanda yeni araştırma imkânları için de bir zemin oluşturur. Ayrıca bölümlerin düzenli ve tutarlı biçimde kurgulanması, metnin izlenebilirliğini artırır ve okuma sürecini daha sistematik hâle getirir. Bu nitelikleriyle çalışma; yalnızca içerik düzeyinde değil, yöntemsel açıdan da alana katkı sunan bir eser olarak değerlendirilebilir.

Kaynakça

Koçak Kurt, M. (2026, 23 Nisan). Haluk Öner: 'Belki de hem resimde hem edebiyatta klasikleri yeniden okumanın zamanı gelmiştir.' Edebiyat Haber. <https://www.edebiyathaber.net/haluk-oner-belki-de-hem-resimde-hem-edebiyatta-klasikleri-yeniden-okumanin-zamani-gelmistir/>

Öner, H. (2026). *İmgenin Belleği: Edebiyat ve Resim*. Vapur Yayınları.

Beyanlar / Statements

Finansman Beyanı	Bu kitap değerlendirmesi, kamu, ticari veya kâr amacı gütmeyen sektörlerdeki fon kuruluşlarından herhangi bir hibe almamıştır.
Funding Statement	<i>This book review did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.</i>
Çıkar Çatışması Beyanı	Yazar; bu kitap değerlendirmesinin, yazarlığı ve/veya yayımlanmasıyla ilgili olarak herhangi bir muhtemel çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.
Declaration of Interests	<i>The author declares that there is no conflict of interest regarding the research, authorship, and/or publication of this book review.</i>
Yazar Katkıları	Bu kitap değerlendirme yazısı tek yazarlıdır.
Author Contributions	<i>This is a single-authored book review.</i>
Etik Kurul Onayı	Bu çalışma, birincil veri toplama (anket, görüşme, deney vb.) içermediğinden etik kurul onayı gerektirmemektedir.
Ethics Approval	<i>This study did not involve primary data collection (surveys, interviews, experiments, etc.) and therefore did not require ethics committee approval.</i>
Yapay Zekâ Kullanım Beyanı	Yazar; bu çalışmanın hiçbir aşamasında üretken yapay zekâ araçlarından yararlanmadığını beyan eder. Metnin tamamı yazar tarafından üretilmiş olup çalışmanın içeriğine ilişkin bilimsel ve etik sorumluluk bütünüyle yazara aittir.
Artificial Intelligence Usage Statement	<i>The author declares that no generative artificial intelligence tools were used at any stage of this study. The entire text was produced by the author, who bears full scientific and ethical responsibility for the content of the work.</i>